

„SHROMAŽDIŠTĚ MRAVNĚ ZCHÁTRALÝCH“?

Intimní kontakty mezi návštěvníky veřejných toalet v historické a antropologické perspektivě¹

Jan Seidl

Filozofická fakulta MU Brno

“A Meeting Place for the Morally Decrepit?” Intimate Contact between Patrons of Public Restrooms in the Historical and Anthropological Perspective

Abstract: Since their introduction in the public space of European and American cities, public restrooms have been, irrespective of specific countries and individual historical periods of the 19th and the 20th centuries, a privileged place of anonymous sexual contact between men. Recent scholarship focusing on the everyday history of homosexuality in what is today the Czech Republic has brought abundant evidence of this socio-sexual pattern throughout the 20th century also in cities such as Prague, Brno, or Pilsen. These scholars usually conclude that due to various external factors, including a radical improvement of the situation of LGBTI people in general, this pattern, very vivid until the end of the 1980s, more or less disappeared in the following decades. In this paper, I argue that this is not the case: on the contrary, as proven by various dating applications and on-line LGBT forums, the rather anonymous sexual intimacy with other men at public bathrooms is still of a very strong attraction for many men today. In trying to understand the reasons why this is so, I proceed to analyse the meanings that actors themselves were or are ascribing to this pattern in the interwar period, in the Communist period, and today (using archival, oral history, and internet sources, respectively). My conclusion is that today, this pattern may serve to

¹ Text článku vychází z autorovy přednášky pronesené na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy 16. února 2015 v rámci prvního ročníku Měsíce queer historie v ČR, který pořádaly spolky Společnost pro queer paměť, FEM a Charlie. Téma přednášky vzešlo z námětu posledně jmenovaného spolku, který sdružuje LGBT studenty Univerzity Karlovy.

a certain degree as an extension of on-line dating, introducing an element of randomness to what may be perceived as a too predictable way of making contacts. Due to this, paradoxically, the internet has saved this very ancient socio-sexual pattern of homosexual subcultures from extinction.

Keywords: *public bathrooms; sex between men; actors' perspective; reshaping of an archaic pattern*

S prosazováním principů moderní hygieny v uspořádání městského prostoru se v 19. století začaly ve velkých evropských a severoamerických městech rozšiřovat sítě veřejných toalet. A patrně již od počátku byla tato zařízení kromě své primární funkce využívána také k různým typům sexuálního kontaktu mezi muži. Tato skutečnost je ke konci 19. století bohatě doložena například pro Paříž (Révenin 2005), New York (Chauncey 1994) či Petrohrad (Healey 2001) a na samotném počátku 20. století již také pro Prahu (Seidl a kol. 2012). Překvapivým zjištěním může být, že toto využití veřejných toalet ve velkoměstském prostoru nikterak nevymizelo ani dnes, ke konci desátých let 21. století. Jak ukážu níže v této studii, lze naopak říci, že tato sociálně-sexuální praxe v současnosti zažívá značný rozmach.

Zatímco samotné sexuální akty, k nimž dochází mezi mužskými návštěvníky veřejných toalet, se jeví jako atemporální, sociální kontext, ve kterém probíhají, se průběhem času – od konce 19. století do dneška – radikálně proměnil. Jde tedy o mimořádně zajímavý kulturní vzorec, který přímo vybízí k antropologické a historickoantropologické analýze. V tomto článku se budu zabývat především tím, jaké významy s tímto chováním jeho aktéři v jednotlivých obdobích spojovali a spojují, a budu hledat odpověď na otázku, proč je tato praxe i přes naprostou změnu vnějších podmínek tak odolná.

Studii rozčlením chronologicky do tří období podle typů pramenů, z nichž lze dotčenou realitu poznávat. Pro období první poloviny 20. století půjde především o archivní prameny z provenience bezpečnostních orgánů, které se touto sociálně-sexuální praxí zabývaly v rámci svého úkolu potírat homosexuální mravnostní delikty. Pro období druhé poloviny 20. století budu čerpat převážně z orálněhistorických pramenů vzniklých po roce 2000 v rámci několika projektů mapování dějin homosexuální situace v českých zemích. Pro období současné pak budu pracovat s příspěvky z různých tematicky zaměřených internetových diskusních fór či seznamovacích webů, které lze považovat za krátké

ego-dokumenty s minimální mírou autocenzury, a tedy za velmi příhodné prameny antropologického poznání. Především druhý a třetí typ pramenů umožňuje privilegiovat emickou perspektivu, což bude obecně mou snahou.

A konečně, v zájmu ozřejnění vypovídací hodnoty tohoto textu z pohledu antropologie je třeba, abych se vyjádřil ke své pozicovanosti vůči studovanému tématu. Třebaže jsem sám gay, do této sociálně-sexuální praxe jsem se nikdy nezapojoval a znám ji pouze z literatury, z doslechu od starších přátel z gay komunity či z orálněhistorických rozhovorů, které jsem vedl. V rámci tohoto výzkumu jsem pro současné období neprováděl zúčastněné pozorování ani rozhovory s aktéry, studoval jsem ho pouze na základě písemných ego-dokumentů. I zde jsem tedy postupoval v podstatě metodou spíše historicko- než kulturněantropologickou, kterou – kdyby existovaly obdobné ego-dokumenty i pro starší období – by bylo možno aplikovat i na minulost. Pro starší období však takovéto prameny neexistují – samotná jejich existence a povaha je úzce provázána s technickými možnostmi dneška. A to je také důvod, proč mám za to, že výzkum na nich založený může o dnešku poskytnout relevantní výpověď.

Stav dosavadního bádání

V české historické či sociologické literatuře je téma intimních kontaktů mezi návštěvníky veřejných toalet zpracováno dobře především pro období komunistického režimu a let bezprostředně následujících, nepoznamenaných ještě rozšířením internetu. Kateřina Nedbálková realizovala na přelomu století etnografický výzkum gay a lesbické subkultury v Brně. Postupovala především metodou polostrukturovaných rozhovorů s aktéry, avšak speciálně k tématu homosexuálního provozu na veřejných toaletách měla možnost čerpat i ze zcela unikátního pramene – deníku zaměstnankyně toalet, která si dlouhodobě zaznamenávala svá pozorování těchto intimních kontaktů (Nedbálková 2003). Franz Schindler přibližně v téže době prováděl orálněhistorický výzkum zaměřený na každodenní život českých homosexuálních mužů za socialismu, v němž má téma veřejných záchodků rovněž důležité místo (Schindler 2013).

Oba autoři ozřejmují hlavní rysy stejnopohlavní sexuální praxe mezi muži na veřejných záchodcích, jakož i důvody, pro které někteří muži vyhledávali sexuální kontakty s jinými muži právě zde. Dejme slovo nejprve Schindlerovi:

Na celém světě patřily přitom mezi vyhledávaná místa veřejné záchody a lázně. Proč právě ty? Za prvé jsou to místa, kde se na základě pohlavního rozdělení schází

uzavřená mužská společnost. Za druhé jsou tamní návštěvy nepodezřelé, protože tam chodí přece i heterosexuální muži. Za třetí byla tato místa uvnitř budov bez oken, tj. mimo dohled. Za čtvrté mohou obě místa, ale hlavně lázně disponovat určitou erotickou atmosférou a za páté poskytují možnost se ve větší anonymitě podívat na nahá mužská těla nebo v případě záchodu na obnažené penisy (Schindler 2013: 314).

Dále Schindler shrnuje hlavní výhody veřejných toalet z pohledu homosexuálních mužů, kteří chtěli v heteronormativním socialistickém Československu najít někoho, kdo by jejich tužbu sdílel: „1. hustota sítě, 2. nenápadnost návštěvy, 3. možnost pozorování zdálky, 4. bezplatnost, 5. nepřetržitý provoz, 6. možnost uspokojení na místě, 7. rychlé vykonání a 8. rozšířenost v mnoha městech“ (Schindler 2013: 347).

Kateřina Nedbálková pak upozorňuje na následující charakteristiky sexuální praxe na veřejných toaletách. Jde o anonymní sex bez jakýchkoli dalších závazků.² Setkání nejsou přesně časově naplánovaná, muži se na místě často zdržují tak dlouho, dokud nepřijde někdo vhodný,³ anebo přicházejí stejný den několikrát po sobě.⁴ To, že muži přicházejí uskutečnit pohlavní styk, však plánované bývá – lze to dovodit ze skutečnosti, že zaměstnankyně při úklidu nacházejí kondomy. Styky jsou většinou neplacené. Často jde o skryté homosexuály, kteří by prozrazením své orientace výrazně trátili. Tím, že nejde svým primárním účelem o instituci gay subkultury, je nutno zde stále řešit vztah k náhodným nehomosexuálním návštěvníkům, kteří zde žádný pohlavní kontakt nehledají (Nedbálková 2003: 75–77). Toto téma pak autorka uzavírá slovy:

To, že se homosexuální muži začali na těchto místech scházet a že se zde scházejí i po takřka patnácti letech fungování oficiálních gay institucí a organizací, svědčí o tom, že tato instituce sama o sobě naplňuje přání a potřeby, které vznikem oficiálních podniků a míst nezanikly. Veřejné toalety představují jakousi prainstituci gay

² Schindler však uvádí, že někteří z jeho narátorů se na veřejných toaletách seznámili se svými pozdějšími dlouholetými partnery (Schindler 2003: 355).

³ Z deníku zaměstnankyně toalet (Nedbálková ji označuje fiktivním jménem jako „paní Miladu“): „... v 16.20 jsem šla vytřít chodbu – (odpoledne přišlo) a zeptala jsem se ho, co zde tu hodinu a 20 minut dělá, jestli mi to může říct, neodpověděl a zůstal zde dál. Za tu hodinu zde byl jediný pán a ten hned odešel“ (Nedbálková 2003: 76).

⁴ Slovy paní Milady: „Třeba někdo přijde, a když nenajde komplica, tak za 20 sekund vystřelí ven, ale musí zaplatit korunu“ (Nedbálková 2003: 76).

komunity, neboť je to instituce skrytá a utajovaná. Probíhají zde aktivity, za které se participanti jakoby museli před ostatními stydět. Stigmatizující aspekt těchto aktivit, které jsou negativně vnímány i zevnitř gay komunity, reprezentuje totalitní minulost, kdy homosexualita byla důvodem ke studu a utajování, kdy byly homosexuální aktivity vykážány do podzemního vyloučení, redukujíc tak příznačně homosexualitu na performaci sexuálního aktu (Nedbálková 2003: 77–78).

K starším obdobím pro české prostředí zpracování sociálních dějin veřejných toalet zatím chybí (příspěvkem v tomto směru chce být tento článek). Pokud však jde o Prahu, existuje již recentní přínosná studie jejich stavebního, technického a správního vývoje (Jásek 2013), která také obsahuje velmi reprezentativní přehled zaniklých i stávajících zařízení tohoto typu v hlavním městě.

V zahraniční literatuře pojednání tématu mužských stejnopohlavních kontaktů na veřejných toaletách v různých obdobích od konce 19. do poloviny 20. století nejsou vzácností – nejčastěji se objevují v rámci širšího monografického zpracování každodenních dějin homosexuality některého města nebo země. Francouzský historik Régis Revenin tak například ve své studii o mužské homosexualitě a prostituci v Paříži mezi počátkem prusko-francouzské a koncem první světové války uvádí, že již v šedesátých letech 19. století se pařížská policie zabývala problémem otvorů ve stěnách mezi kabinkami toalet, které zde návštěvníci vytvářeli za účelem felace,⁵ a jejich opětovným zaslepováním (toalety u mostu Svornosti). Statistickým výzkumem evidenčních pomůcek mravnostní policie z let 1870–1918 dále zjistil, že v sedmdesátých letech 19. století se 13 % všech zatčení pro homosexualitu událo na pisoáru poblíž Burzy, jehož popularitu mezi homosexuály vysvětluje tím, že šlo o čtvrt obchodníků, která se s přicházejícím večerem vylidňovala, a navíc situovanou v centru města. V roce 1840 se v Paříži nacházelo přibližně 500 veřejných toalet, v roce 1893 přes 3 500 a v roce 1904 téměř 4 000 (Revenin 2005: 36–40).

Kanadský historik Dan Healey, autor průkopnických prací o dějinách homosexuality a homofobie v Rusku, konstatuje, že homosexuální sociabilitu na konci 19. století lze z dostupných pramenů rekonstruovat mnohem lépe v případě Petrohradu než Moskvy. V bývalém hlavním městě Ruska se od osmdesátých let 19. století do dvacátých let 20. století nacházelo nejvýznamnější homosexuální korzo v úseku Něvského prospektu mezi Znamenským náměstím (dnes Povstání) a Aničkovým mostem. Na obou těchto krajních bodech se

⁵ Dnes známo pod anglickým označením *glory hole*.

nacházely veřejné toalety užívané muži k navazování intimních kontaktů (Healey 2001: 30–31). Význam veřejných toalet jako míst homosexuálního provozu značně vzrostl po říjnové revoluci v roce 1917, kdy téměř zmizel komodifikovaný soukromý prostor – hotelové pokoje byly nyní rezervovány pouze pro přespoucí hosty a v lázeňských zařízeních znatelně zesílil dozor (ibid.: 35–36).

Pro situaci v New Yorku je pak k dispozici zásadní objemná monografie George Chaunceyho z roku 1994, která rekonstruuje vytváření komplexního velkoměstského světa mužské homosexuality v letech 1890 až 1940. Ve věci veřejných toalet se Chauncey vedle jejich různých druhů a umístění (největší homosexuální provoz byl například ve dvacátých letech 20. století na toaletách ve stanici metra Times Square) zabývá různými typy motivací a významů, které si s touto sociálně-sexuální praxí její aktéři spojovali. Zatímco někteří muži z nejhudších vrstev sem docházeli proto, že si nemohli dovolat za soukromí se sexuálními partnery platit, jiní, kteří sice cítili homosexuálně, ale zároveň měli silně interiorizováno homofobní nastavení společnosti, nacházeli ve veřejných toaletách v zásadě odpudivé prostředí, které však právě svou odpudivostí vítaně bránilo tomu, aby se se svou vášní příliš pozitivně emočně identifikovali, a dovolovalo jim krátké homosexuální vybití izolovat od zbytku jejich existence. Dalšími pak byli např. heterosexuálové, pro které neměla občasná masturbace cestou z práce na toaletách v metru vůbec žádné citové nebo identitární implikace, a ještě jiní byli otevření homosexuálové, kteří na veřejných toaletách oceňovali právě široké typologické spektrum jiných mužů, s nimiž se zde mohli setkat (Chauncey 1994: 195–201).

Období poznatelné prostřednictvím pramenů vzniklých v kontextu perzekuce

První polovina 20. století je v českých zemích dobou poměrně intenzivního diskursu veřejné moci o homosexualitě a homosexuálních lidech, způsobeného touto skutečností, že pohlavní styk mezi osobami téhož pohlaví byl v té době trestný a také reálně stíhaný a trestaný (Seidl a kol. 2012). V archivech se tak dochovala řada spisů z trestních řízení proti homosexuálně se chovajícím jednotlivcům či skupinám, které pravidelně obsahují výslechové protokoly, v nichž se mísí údaje, které o sobě, svém chování a svém cítění sami vyšetřovaní vypověděli, s implicitními či explicitními hodnotícími soudy orgánů jak policejních, tak soudních.

Bylo by nesmírně zajímavé zpracovat tyto textové artefakty historickoantropologicky, tedy pojmout je po „ginzburgovsku“ (Ginzburg 2005) jako svébytné

druhy „terénních poznámek“ někoho, kdo se zajímá o kategorie uvažování někoho jiného, a pokusit se rozlišit, co z konečného písemně zaznamenaného textu výpovědi lze přičíst skutečně vyslychanému, a co vyšetřovateli, potažmo zapisovateli. Pokud je mi známo, takový pokus zatím podniknut nebyl. Dosaďná využití těchto pramenů se tak omezuje převážně na poznání některých strukturálních vzorců chování v homosexuálních subkulturách větších měst, jako je Praha (Seidl a kol. 2014), Plzeň (Nozar 2013) či Brno (srov. mé historicko-vlastivědné vycházky), a jejich sociální geografie.

V kontextu policejního vyšetřování vznikl také nejstarší zatím dohledaný doklad o tomto typu sociability v Praze. V roce 1902 zdejší policejní ředitelství vyšetřovalo vraždu homosexuálního muže a po pachatelích pátralo mimo jiné právě v prostředí pražské homosexuální subkultury (Seidl a kol. 2014: 14–15, 18–19, 56–57, 227–228). Při hledání stop po vrahovi policie bohatě využívala také tisk a nechala proto zveřejnit některé informace z jejího života. Komisař Protivenský řekl do novin, že „pražští urningové mají své korso na josefském náměstí“ (dnes náměstí Republiky), a noviny informovaly, že poblíže zdejšího pisoáru „bývá shromaždiště různých mravně zchátralých osob, které se oddávají za mrzký peníz vášním perversním“ (ibid.: 14).

Ne všichni se však těmto vášním oddávali za úplaty nebo za ně museli platit. Provázanost toalet s veřejným prostorem a jejich snadná přístupnost způsobovala, že pro řadu lidí šlo v podstatě o vstupní bránu do homosexuální subkultury, kde si mohli případně ujasnit své touhy. Byl to i případ muže narozeného v roce 1900, který v roce 1943 jako obviněný v tak zvané Riegrově aféře (Seidl 2013) už jako jednoznačně homosexuálně orientovaný muž při policejním výslechu vypověděl:

Když mně bylo 14 let, jel jsem do Prahy, kde jsem se učil řemeslu krejčovskému. V té době, když jsem chodil odváděti práci, zastavil jsem se na různých veřejných záchodcích, kde stáli obyčejně neznámí muži, kteří se mi na můj pohlavní úd dívali, někdy ke mně přistoupili, vzali mi můj pohlavní úd do ruky, který mi třeli a někdy zase mne žádali, abych já jim jejich pohlavní údy třel. Sám pak jsem se pohlavně ukájel ponejvíce doma, a to tím způsobem, že jsem si svůj pohlavní úd třel až do výronu semene.⁶

⁶ Státní oblastní archiv Praha, KST Praha, karton 47, Tk XVIII 5319/43, fol. 50.

Po první světové válce již byly veřejné toalety v Praze součástí rozvíjené homosexuální infrastruktury naroubované na veřejný prostor, kam vedle nich spadala další typická místa jako lázně či (po setmění) parky, v homosexuálním sociolektu „holandy.“ Dvacátá léta jsou zároveň obdobím, kdy pražská městská samospráva věnovala veřejným toaletám zvýšenou pozornost, bylo jich postaveno mnoho nových a mnoho již existujících rekonstruováno (Jásek 2013: 37nn.), a v řadě případů šlo tedy alespoň po nějakou dobu o místa s puncem novosti.

Také z pramenů z této doby vysvítá, že u některých návštěvníků těchto míst, kteří sem docházeli za sexuální aktivitou, byl prvořadý zistiťný motiv. V roce 1924 tiskem proběhla zpráva o dílčím zakročení policie proti obávanému prostitutovi (protože zároveň úpornému vyděrači homosexuálů) Antonínu Nižňanskému, známému v pražské homosexuální subkultuře pod přezdívku „Tonda Tričko“ (Seidl a kol. 2014: 261–263). Nato se policii ozvalo několik anonymů, kteří ji chtěli podpořit v dalších krocích. Jeden z nich sdělil mimo jiné tyto údaje: „Tonda chodíval také do divadla k stání, kde se tlačil na mužské a pak z nich vydíral. Tonda žíví se tím způsobem kolik let, ještě chodil do obecné školy, nosil prý knížky pod paží a stál na záchodě na Václavském náměstí a prodával se, což by vlastně nebylo nic divného, neboť takových je tu sta – ovšem ve věku 16–26 let, kteří se tím žíví.“⁷ O míře, v níž homosexuální muži vnímali vyděračství jako strukturální problém svého života, svědčí to, že dva roky poté Nižňanského jeden jeho bývalý klient, posléze oběť jeho vyděračských útoků, zabil (l.c.).

I nyní se však prostituti a jejich zákazníci na veřejných toaletách pohybovali bok po boku s muži, kteří za sexuální aktivitu nic nežádali ani nedávali. Vedle Václavského náměstí, jehož podzemní toalety byly homosexuály oblíbeny až do svého zrušení v souvislosti s výstavbou metra (Schindler 2013: 295, 347),⁸ je již na přelomu dvacátých a třicátých let pramenně doložen homosexuální kvas na toaletách ve Vrchlického sadech před hlavním nádražím. V březnu 1929 se ve 2 hodiny v noci obrátil na pochůzkového policistu neznámý muž s tím, že byl na veřejném záchodku u Bolzanovy ulice (Jásek 2013: 110–112) obtěžován neznámými muži, „kteří mu činili nemístné návrhy.“ Obvodní inspektor „odebral se do uvedeného záchodku, kdež zastihl několik mužů, které vyzval, aby záchodek opustili.“⁹ Vedle toho je však již přibližně v téže době doloženo

⁷ Národní archiv Praha, PŘP II – VS – 1931–1940, karton 2518, N 826/7, fol. 56–57.

⁸ Původní podzemní toalety z roku 1900 byly v roce 1927 v souvislosti s celkovou rekonstrukcí náměstí přebudovány (Jásek 2013: 209).

⁹ Národní archiv Praha, PŘP II – VS – 1931–1940, karton 5661, F 271/9, fol. 14.

homosexuální osídlení jiných toalet v tomto parku, které se nacházely před Novým německým divadlem (dnes Státní opera). Jak uvidíme dále, tyto toalety pak hrály podstatnou roli v pražském homosexuálním životě po značnou část 20. století. Šlo o prostý betonový krytý pisoár s plechovou plentou a rudými kachličkami na stěnách, bez dozoru toaletářky, postavený počátkem třicátých let. V roce 1943 další z obviněných v Riegrově aféře vypověděl:

První pohlavní styk s mužem měl jsem v roce 1933, když mně bylo 25 let. Mohlo to být někdy na jaře, když jsem na veřejný záchodek, který jest umístěn ve Vrchlického sadě v Praze naproti německému divadlu, kam jsem se šel vymočiti. Pojednou ke mně přistoupil starší neznámý muž, který se předtím na mne díval, vzal mi můj pohlavní úd do ruky, který mně třel tak dlouho, až u mě došlo k výronu semene. Já jsem neznámému muži s jeho pohlavním údem nedělal ničeho. Za tento akt mně neznámý ničeho nedal. Takovýmto způsobem jsem se s neznámými muži pohlavně ukájel občas až do roku 1940.¹⁰

Citované dva úryvky z výslechových protokolů sepsaných v rámci vyšetřování Riegrové aféry ilustrují typickou strukturu těchto výslechů, kdy vyšetřovaní byli donuceni podat v podstatě celou svou citovou a sexuální autobiografii od počátků po současnost. Tímto způsobem by bylo možno uvádět z obdobných pramenů vzniklých z činnosti bezpečnostních složek další jednotlivá místa po Praze, která takto fungovala. U jednotlivých aktérů šlo buďto o nezištnou, anebo v nějaké formě výdělečnou či placenou sexuální směnu. Důležitý zde však byl prvek veřejnosti, kanoničnosti a mnohosti těchto míst na relativně malé ploše centra města, která tak vytvářela jakousi síť exponovaných pólů homosexuální sociability. Neméně důležitý však byl také princip náhodnosti – dopředu nikdo nevěděl, na koho konkrétního kde zrovna narazí. Na těchto principech byl celý tento provoz postaven (nejen ovšem na veřejných toaletách, ale i na dalších družích holand) a ty mu také dodávaly v očích aktérů atraktivitu a smysl.

V očích homosexuálního společenství nebyl tento způsob navazování kontaktů ani v této době, kdy byl po překonání jistého úvodního ostychu patrně nejsnadnější ze všech, které se nabízely, přijímán vždy s pochopením. V roce 1934 tak časopis usilující o emancipaci homosexuality *Nový hlas* kritizoval ty své odběratele, kteří ukončili předplatné, což většinou odůvodňovali obavou, aby jim nevznikla ostuda „před veřejností, u níž jsou však již většinou dostatečně

¹⁰ Státní oblastní archiv Praha, KST Praha, karton 262, TK VI 1770/43, fol. 91.

kompromitování svým nezřízeným životem a lítáním ‚za láskou‘ po palácích, pasážích a záchodech“ (Vávra 1934: 21).

Poněkud jiný obraz však vyvstává v Plzni, menším městě, kde takovýchto kanonických míst nebyly desítky, ba právě naopak – zdá se, že jich bylo pouze několik málo. Historik Lukáš Nozar, který se zdejší prvorepublikovou homosexuální infrastrukturou zabývá ve své studii z roku 2013, uvádí, že v Plzni se ve třicátých letech homosexuálové scházeli jednak v hostinci U Pešků na Petákově (dnes Masarykově) náměstí a jednak na veřejných toaletách v nedaleké v Bavorské ulici (dnes ulice U Trati): „Klatovská třída spojující obě místa zde mostem překračuje železnici a byla tedy jakousi ‚teplou promenádou‘“ (Nozar 2013: 116). V Plzni, kde byla homosexuální subkultura menší a vzájemná známost mezi jejími příslušníky tedy patrně větší než v Praze, se tak princip sítě exponovaných pólů nevyvinul. Místo oscilace mezi jednotlivými toaletami a vzrušeným očekáváním, kdo nový či neznámý tam v danou konkrétní dobu bude, se zde setkáváme naopak s tím, že toalety v Bavorské ulici fungovaly také jako jakési komunitní centrum těch, kdo se již znají. Jak k tomu v roce 1932 uvedl jeden z vyslychaných v rámci vyšetřování plzeňské homosexuální aféry: „Měli jsme schůzky v Bavorské ulici poblíže tohoto záchodku, kde se scházelo vždy více kamarádů a kde se ujednávalo, kam se půjde“ (l.c.).

Pokud jde o přístup policie v meziválečném a válečném období, je zcela zřejmé, že o tomto provozu v jednotlivých městech věděla, a protože zjevně nebylo v jejích možnostech zcela mu zabránit (veřejné toalety nebylo možno uzavřít, protože objektivně plnily zároveň i svou primární funkci, pro chod města důležitou), spokojila se s povšechným monitorováním situace a s postihy pouze v případech mimořádných excesů. V roce 1941 tak o třech obviněných prostitutech-zlodějích uvádí: „Všichni tři obvinění jsou zde známí tím, že obchází soustavně veřejné záchody a odlehlá místa, kde vyhledávají své oběti, s nimiž potom buď provádějí nedovolené styky, nebo k nedovoleným stykům je svádí, přičemž pravidelně své oběti okrádají. Jelikož pak ve většině případů přijdou do styku s osobami téhož druhu, jako jsou sami, nečiní tyto vždy trestní oznámení.“¹¹ Z období nacistické okupace jsou však doloženy také aktivní policejní razie na veřejných toaletách a to, že přitom policie využívala již zadržené prostitutky-vyděrače k označování a usvědčování přítomných mužů, které poté rovněž zatýkala.¹²

¹¹ Státní oblastní archiv Praha, KST Praha, Tk XVIII 1368/41, Policejní ředitelství v Praze státnímu zastupitelství v Praze dne 7. 2. 1941, fol. 2.

¹² Srov. *ibid.*, KST Praha, karton 47, Tk XVIII 5319/43.

Období poznatelné prostřednictvím orální historie

Za posledních přibližně dvacet let proběhlo v České republice několik orálněhistorických výzkumných projektů, zaměřených na zachycení vzpomínek LGBT seniorů a senierek na homosexuální situaci v minulosti. Jde především o projekty Franze Schindlera z let 2003–04 (Schindler 2013), Věry Sokolové z let 2008–11 (Sokolová 2012, 2015), dále o dlouhodobý projekt Společnosti pro queer paměť (dále SPQP), která pořizuje životopisné rozhovory od roku 2014, a také o studentské projekty provedené v souvislosti s kvalifikačními pracemi: Radka Miřáckého (Miřácký 2009), Michala Buchty (Buchta 2013) a Petry Kloidové (Kloidová 2014).

Ve všech těchto projektech patří otázka intimních styků na veřejných toaletách mezi témata, na která se buď výzkumníci narátorů výslovně ptali, nebo o nich narátoři a narátorky sami hovořili. Díky těmto projektům tak máme možnost poznat povahu tohoto sociálního fenoménu v období přibližně od druhé světové války do devadesátých let 20. století, tedy v období, pro které už naopak v současné době nelze vzhledem k archivním lžutám pracovat s prameny vzniklými z činnosti policie a soudů. Z tohoto poměrně širokého intervalu se pak největší množství zaznamenaných vzpomínek váže k období normalizace. S výjimkou Věry Sokolové, která zaznamenala jedno vyjádření o sexu na veřejných toaletách mezi ženami od lesbické narátorky (Sokolová 2012: 34; 2015: 262), se všichni autoři zabývají touto praxí pouze mezi muži.

Oproti předchozímu období, kdy ve výslechových protokolech vlastní hlas aktérů poněkud ustupuje pod náporům epistemologického násilí, v jehož podmínkách se interakce mezi „narátorem“ a „výzkumníkem“ (tj. vyšetřovaným a vyšetřujícím) odehrávala, u těchto orálněhistorických pramenů již můžeme očekávat, že hlas narátora bude právě tím, co je v rozhovoru privilegováno, a že cílem rozhovorů je umožnit pochopení narátorových prožitků a vidění světa.

Franz Schindler, který věnuje tomuto fenoménu v období komunistického režimu nejsoustavnější pozornost,¹³ konstatuje, že „pro většinu respondentů¹⁴ byly záchody první seznamovací možností, kterou poznali, a všichni ji podle vlastních slov objevili jakoby náhodou sami. Jakmile tam ale uzavřeli první přátelství, dozvěděli se přes osobní kontakty o dalších existujících místech“

¹³ Součástí jeho studie je také podrobná topografie pražských veřejných toalet užívaných v období komunistického režimu jako holandy a výklad o jménech, které měly v sociolektu homosexuální subkultury (Schindler 2013: 352–359).

¹⁴ Schindlerův výzkumný projekt zahrnuje rozhovory s 21 narátory.

(Schindler 2013: 315). Dále uvádí, že při hodnocení homosexuální záchodové sociability z morálního hlediska vyvstává mezi narátory dělicí čára: „Silně odmítavý postoj se vyskytuje u těch, kterým se během života nepovedlo vytvořit dlouhodobé partnerství nebo kteří si nevybudovali homosexuální zázemí, zatímco u těch, kteří byli v jednom nebo několika dlouhodobých vztazích nebo kteří měli fungující homosexuální zázemí, najdeme i neutrální či i pozitivní hodnocení. Pro ně představovaly veřejné záchody spíše příležitost k zpestření sexuálního života“ (ibid.: 345–346), přičemž však názory spíše negativní převládaly.

K obdobným zjištěním docházejí i ostatní autoři. Veřejné toalety tedy stejně jako v meziválečné době i za komunistického režimu v mnoha individuálních případech posloužily jako iniciační moment, jako brána do homosexuálního světa (Miřáček 2009: 84; Buchta 2013: 49; Kloidová 2014: 53, 67). Také v těchto pracích je dokumentováno často negativní hodnocení, se kterým narátoři své vzpomínky na sexuální aktivitu na veřejných toaletách spojují (Miřáček 2009: 51, 58; Kloidová 2014: 67). Jeden ze Schindlerových narátorů vysvětlil svou nechuť k tomuto typu seznamování pocitem nečistoty, který na toaletách cítil, a svou strategii popsal následovně:

Záchodky? No tak, to mě nikdy jako nelákalo. Seznamování na záchodcích jsem jako neprovozoval. To mi neto. Na nádražích jo. Ale to bylo tak, že jsem prostě, ne že bych chodil na ty záchodky, ale byl jsem jenom venku, že jo. A dyž někdo opakovaně prostě šel dovnitř a zase ven a zase dovnitř, tak mně bylo jasné, že prostě, že dotyčný je gay, tak jsem si ho vodchytil, v uvozovkách, venku, ale nešel jsem za nim dovnitř (Schindler 2013: 349).

Jiní narátoři uvádějí, že sice sexuální partnery vyhledávali přímo na toaletách, avšak po navázání kontaktu s nimi odcházeli k samotnému pohlavnímu styku jinam. Slovy jednoho z narátorů Michala Buchty, „Se potom vyšlo třeba ven, šlo se na kávu, skamarádili jsme se. A pak už jsme lupali někde doma“ (Buchta 2013: 85). Jeden z narátorů, kteří poskytli rozhovor SPQP, vzpomíná, že z podzemních toalet na Malém náměstí v Praze (v homosexuálním sociolektu známých pod označením U Rotta), kde „se nevodehrávalo nic, protože tam to bylo dost rušné“, se po navázání kontaktu často chodilo na klidné toalety do nedaleké budovy magistrátu na křižovatce Platněřské a Kaprovy ulice.¹⁵

¹⁵ SPQP, podsbírká orální historie, přepis M-001-100.

Specifické vlastnosti jednotlivých veřejných toalet pak mohly podmiňovat také další kódy chování. Michal Buchta tak zaznamenal, že na způsob seznamování a intimních kontaktů na toaletách na brněnském hlavním nádraží¹⁶ mělo vliv jejich prostorové uspořádání:

Jejich architektonické řešení, kdy se pokladna spolu s pisoáry nacházela v horní části, kdežto kabinky o patro níž v dolní části budovy, nabízelo homosexuálním mužům vítanou příležitost pro soukromí. Toto prostorové rozčlenění dalo za vznik zvláštní kultuře chování, během které docházelo v horní části u pisoáru nejprve k navázání očního kontaktu a prvotnímu seznámení, přičemž samotný sexuální akt probíhal až v dolní části v kabinkách mimo dozor obsluhujícího personálu (Buchta 2013: 34).

Na otázku, jak probíhal prvotní kontakt na veřejných toaletách, odpovídá jiný narátor (z projektu SPQP) takto: „No, když to bylo v... třeba u toho Mánesova... v tom pilíři Mánesova mostu, tak když tam někdo jako stál, napřed se kryl kabátem nebo aktovkou, že onanuje, a ten kerej hledal a teda chtěl někoho, tak se letmo dotknul, stehna, no a když se ten dotyčnej nechal, to... tak posunoval rukou k touženému cíli.“¹⁷ Radek Miřácký uvádí, že „gayové se mezi sebou poznávali, většinou podle toho, že u pisoárů nemočili. ‚Viděl jsem tam postávat ty, a to už jsi poznal, kdo chce a kdo...‘ Dalo se to také poznat podle toho, že se tam vzájemně oslovovali neznámí muži, což není obvyklé ani dnes, dokonce o tom prý kolovaly vtipy. ‚Tenkrát si z toho taky dělali blázný, že ty chlapi se ptaj jeden druhýho: ‚Prosím vás, nevíte kolik je hodin?‘“ (Miřácký 2009: 65). Jiný z jeho narátorů však naopak jako kód chování na toaletách pocítoval to, že se zde nemluvalo a nezdravilo se zde.

Mezi další údaje, které narátoři v jednotlivých výzkumných projektech zdůrazňují, může patřit to, že intimní kontakty mezi muži na veřejných toaletách byly v období komunistického režimu v zásadě bezplatné (Buchta 2013: 36; zde jde tedy o významný rozdíl oproti období meziválečnému) nebo že mezi muži

¹⁶ Tyto toalety měly v období normalizace v brněnské homosexuální subkultuře dominantní postavení a v jejím sociektu byly známy pod označením „Seřadiště“ či „Základna“ (Buchta 2013; Nedbálková 2003; oba autoři zároveň uvádějí ještě další brněnské veřejné toalety užívané ve studovaném období jako holandy). K období čtyřicátých let se pak váže vzpomínka heterosexuálního pozorovatele brněnského života a zdejších „figurek“ a „lidiček“, který jako „štaci brněnských bukálů“ označuje kiosek kruhového půdorysu na náměstí Svobody, tzv. „Hřibek“, a konkrétně veřejné toalety v jeho suterénu (Staněk 2003).

¹⁷ SPQP, podsbirka orální historie, přepis M-001-100.

hledajícími zde intimní kontakt panovala široká sociální stratifikace: „Chodila tam i ta spodina, tak i ti úplně nejfajnější páni po těch záchodech. Tam člověk mohl potkat i doktory“ (ibid.: 34). Několik narátorů uvádí, že na toaletách bylo lze narazit i na heterosexuály – což ovšem nikdy nezmiňují v té souvislosti, že by tato okolnost vyžadovala větší zdrženlivost, aby nebyl obtěžován někdo, kdo o sexuální kontakt nemá zájem. Heterosexuálové na toaletách jsou naopak vždy zmiňováni pouze v té souvislosti, že také oni se zde nechávali od homosexuálních mužů uspokojit, a někteří narátoři je proto označují za „heteráky v uvozovkách“ (Kloidová 2014: 67; Miřácký 2009: 47, 58, 65).

Pokud jde dále o vyjednávání situace s „externími“ elementy, narátoři zmiňují dvě mocenské instance – toaletářky a policisty. Některé toalety byly bez dozoru toaletárek (Miřácký 2009: 84), některé však s dozorem – a zde velmi záleželo na povaze dotčené osoby, která, chtěla-li (srov. výše přístup paní Milady z Brna), mohla intimní kontakty mezi návštěvníky veřejných toalet znepříjemnit. Franz Schindler však zaznamenal i vzpomínky na to, že některé toaletářky byly ochotny toto užití toalet umožňovat, či dokonce aktivně usnadňovat (Schindler 2012: 350, 383). Některí narátoři zmiňují také kontroly veřejných toalet Veřejnou bezpečností, která si zapisovala osobní údaje mužů, jež zde nalezla (Miřácký 2009: 65). V kontextu výše uvedeného poznatku o tom, jak mohou narátoři kontextualizovat heterosexualitu jiných mužů přítomných na toaletách, pak nepřekvapí tato vzpomínka na policejní kontrolu:

Setkal jsem se jednou, u Mánesova, u Jiráskova mostu u nábrežní zdi byl záchodek, takovej dlouhej, říkalo se tomu Dlouhá nudle, a tam jsem jednou byl a seznámil jsem se tam s jedním mužem a vono to mělo vokýnka na ty schody od nábreží nahoru. A orálně jsem ho uspokojoval, pak sem se postavil a kouknul jsem se z toho okýnka a tam jsem viděl dva esenbáky, jak koukaj tam a vzápětí přišli esenbáci na ten záchodek: „Tak pánové, připravte si občanské průkazy,“ ale to bylo spíš, jestli jsou lidi zaměstnaný, než... no a ten jeden říkal: „No, my sme viděli, jak ste se uspokojovali, co kdybyste uspokojili takhle esenbáka.“ Jsem říkal: „No když bude esenbák svolnej, proč ne.“ No, esenbák svolnej byl, tak jsem ho vykouřil, a von potom zavola kolegů a říká: „Hele, pod, je to dobrý, von tě vykouří taky.“¹⁸

Vedle této funkce platformy k navázání bezprostředního kontaktu s někým neznámým plnily veřejné toalety v homosexuální subkultuře ještě dvě

¹⁸ SPQP, podsbíрка orální historie, přepis M-001-100.

funkce – jednak tím, že šlo o místa vysoce kanonická, bývaly zdejší stěny a dveře pokryty inzeráty, v nichž opět muž hledal muže, nikoli však už přímým kontaktem (Miřáček 2009: 69). V situaci, kdy homosexuální inzerce v tisku byla za komunistického režimu často problematická, a měl-li takový inzerát vůbec vyjít, musel svůj pravý účel naznačit pouze mezi řádky (Sokolová 2015: 268–273), znamenaly zdi toalet jedinou platformu s rozumnou mírou pravděpodobnosti zasažení cílové skupiny, kde bylo možno inzerovat otevřeně.¹⁹ Vedle toho však mohly plnit také funkci komunitní (pro meziválečné období zatím doloženou pouze v Plzni, srov. výše), tedy jako místo setkávání přátel, kteří se již znali a jejich vzájemný kontakt nemusel mít sexuální povahu (třeba proto, že společně čekali na kontakt sexuální povahy s někým dalším). Tuto funkci naznačuje svými formulacemi jeden z narátorů, s nimiž hovořil Miřáček: „*Vony trefpunkt byly hajzly. V té době. Vyložene jako záchody, to byly skutečně..‘. (...) ,Od těch let šedesátých až ještě leta sedmdesátý, veškerý jako ten společenský styk našich býval jako tady na těch záchodech.*“ (Miřáček 2009: 58).

O této komunitní, respektive komunitotvorné funkci svědčí nejlépe okolnosti, za nichž proběhla v sedmdesátých letech v souvislosti s výstavbou metra demolice pisoáru před budovou Smetanova divadla (dnes Státní opera). V argotu homosexuální subkultury se těmito toaletám říkalo z důvodu barvy kachlíček, jimiž zde byly obloženy stěny, „Rudý ďábel“ (Schindler 2013: 348, 350, 353, 356, 357). Ze všech orálněhistorických rozhovorů s pamětníky vyplývá, že v období šedesátých a sedmdesátých let šlo o jednoznačně nejfrekventovanější pražskou holandu – veřejnou toaletu. Poté, co byl tento drobný objekt zbourán, se dva jeho bývalí částí návštěvníci vydali na zbořeniště, kde podplatili demoliční četou lahví alkoholu a ta jim dovolila nasbírat si na památku něco rudých kachlíček a jejich fragmentů. Širší skupinka homosexuálních mužů, zbavených tak náhle svého oblíbeného útočiště, uspořádala také za několik dní na místě „tryznu“ a zapálila zde svíčky (Seidl a kol. 2014: 77). Z kachlíček zachráněných na zbořeništi se postupem času stal v gay komunitě ceněný sběratelský artikl.

Motiv „tryzny“ za Rudého ďábla se objevil také v nástěnném kalendáři na rok 2001 s názvem „Praga nostalgica“, soukromém tisku vydaném dvěma gay seniory „pro pamětníky v limitovaném počtu 10 exemplářů podepsaném autory“, v němž kalendář na jednotlivé měsíce doplňují fotografie bývalých

¹⁹ To, že zde inzeráty zůstávaly i poté, co už jejich autoři odešli, pak zpřítomňovalo jejich poloilegální situaci očím dalších návštěvníků. Jak uvedl v době sametové revoluce v článku o společenském postavení homosexuálů *Informační servis*, tiskový orgán Občanského fóra, „každý jsme jistě četl inzeráty vylepené na telefonních budkách a vyškrábané do omítky veřejných záchodků“ (JJB 1989).

↑ Výřez z pracovní reprodukce obrazu Karla Laštovky s motivem holandy, 1963. Se svolením autora převzato z Interview with Jana Kociánová by Karol Radziszewski, *DIK Fagazine* 9, 2014, s. 57.

↖ WC Rudý ďábel před budovou dnešní Státní opery, stav v roce 1947 (ČTK/Retrofotr).

← Symbolické ztvárnění „panychidy“ za Rudého ďábla v soukromém tisku *Praga nostalgica*, 2000. Archiv SPQP.

pražských holand – veřejných toalet (ve stavu z roku 2000, většinou tedy velmi dezolátním).²⁰ Rudý ďábel se vedle toho stal inspirací také k plátnu malíře Karla Laštovky (1938–1986), které je dnes v soukromé sbírce Laštovkova pozůstalého partnera. Podle jeho výkladu plátno zobrazuje v rudém labyrintu, který svou konstrukcí připomíná stěny mezi kabinkami toalet, alegorii holandy – a změt mužských postav, které jsou zde zachyceny v různých sexuálních konstelacích, alegorii tamního dění (Radziszewski 2014: 57, 59).

Autoři, kteří podnikli orálněhistorické výzkumy LGBT minulosti, konstatují od jisté doby postupné mizení a vymizení tohoto sociálně-sexuálního fenoménu.

²⁰ Archiv SPQP, fond č. 5.

Začátek jeho konce datují a vysvětlují – v závislosti na tom, jak se k této otázce vyslovili jejich narátoři – různě. Franz Schindler uvádí, že „velká část záchodů zmizela v 70. letech při výstavbě stanic metra a po sametové revoluci kvůli finančním potížím města Prahy. V dnešní době kultura veřejných záchodků v Praze víceméně neexistuje. Asi jediný v tomto smyslu ‚aktivní‘ záchod se done dávna nacházel na Hlavním nádraží, kde se ale hlavně provozovala prostituce“ (Schindler 2013: 347). Zaznamenal také svědectví narátora (pana Karla), který zánik této sociální praxe vnímal jako problém pro svou osobní situaci. Tento narátor byl ženatý a veřejné toalety využíval „zprv k sexuálnímu vybití, ale zadruhé také pro inspiraci, aby mohl, jak říká, vykonat ‚svoje sexuální povinnosti‘ s ženou. Když se veřejné záchody a lázně po sametové revoluci z Prahy čím dále tím více vytrácely, narůstaly Karlovy problémy při souloži s ženou“ (ibid.: 302).

Radek Miřáček cituje úvahu jednoho ze svých narátorů, který „přemýšlel o tom, proč se vyprázdnily záchody či další holandy.“ K tomu podle jeho pozorování došlo na přelomu osmdesátých a devadesátých let, a nelze proto s jistotou říci, zda byly příčinou spíše politické změny, anebo spíše strach z nového nebezpečí, epidemie HIV/AIDS – oba faktory totiž nastaly přibližně ve stejnou dobu. Miřáčekého narátor k tomu uvedl: „Ti lidi, co byli taková promiskuitní... tak už dostali AIDS a umřeli, asi.. Já nevím, prostě některý zmizeli. Najednou zmizeli. Nedovedu si to vysvětlit“ (Miřáček 2009: 69). Změněné klima na holandách ke konci osmdesátých let v souvislosti s HIV/AIDS zaznamenal také narátor, jehož rozhovor je ve sbírce SPQP: „No, vono když se to rozkřiklo, tak voni i ty, co chodili na holandy, jako já, tak taky se báli: ‚Seš čistej, seš čistej?‘“²¹ Zároveň se podle něj v této době začaly objevovat ve žlabech na toaletách použité kondomy.

Také Michal Buchta datuje „rozpad záchodové kultury mezi gayi“ (Buchta 2013: 36) do doby krátce po sametové revoluci a nabízí několik možných vysvětlení: jednak se homosexuální komunita začala aktivizovat a politicky angažovat (ibid.: 35), jednak se v této komunitě rozšířila prostituce a jednak byli částečně odhaleni někteří spolupracovníci StB (ibid.: 36). Jeden z jeho narátorů uvádí:

Od devadesátých let, kdy začali vytvářet takový ty podniky, které z toho bohatly, tak začal tlak jako, že nás začali kontrolovat na těch hajzlech. Do toho devadesátého roku se to víceméně trpělo. Řekněme si taky, že tam určitě byl někdo z tajných, který popisoval, kdo se tam objevil nový. Proto to bylo asi trpěno do devadesátého

²¹ SPQP, podsbírká orální historie, přepis M-001-100.

roku. Poté to začalo odcházet na úbytě a já si to vysvětluju tím, že se vyháněli ze záchodů proto, aby se dostali do podniků jako Kings (Buchta 2013: 85).

Ze všech těchto vyjádření narátorů i historiků, kteří s nimi hovořili, je patrná jistá teleologická perspektiva, v níž jsou intimní kontakty mezi návštěvníky veřejných toalet chápány – ne bez jisté nostalgie, která se objevuje v líčení některých narátorů, a sekundárně i některých badatelů – jako jev, jehož vznik a životnost byla podmíněna strukturálními podmínkami homosexuální existence v minulosti a který proto v současnosti v podstatě již zanikl – a nezanikl-li ještě zcela, pak jeho poslední rezidua, nyní již značně anachronická, vezmou za své vlivem všeobecného vývoje společnosti velmi brzy. Dejme na závěr této kapitoly ještě jednou slovo Franzi Schindlerovi:

Nelze zastírat, že tyto podmínky byly homosexuálům vnuceny – používali prostor, určený jiným účelům, a proto se ten, kdo šel na záchod kvůli tělesné potřebě, mohl cítit obtěžován. Avšak přitažlivost veřejného místa pro spontánní sex je doložena mimochodem i tím, že na západě záchody jako místo homosexuálního sexu fungují dodnes, i když jsou tam již více než čtyřicet let k dispozici i jiné možnosti pro navazování kontaktů (bary, restaurace, seznamovací inzeráty). V nejnovější době poskytují mobilní telefony s internetovým připojením konkurenční nabídku, kde homosexuálové (ale zřejmě nejen oni) mohou najít ve své blízkosti partnera na spontánní sex. Geosociální sítě jako Grindr tak mohou způsobit zánik této tradiční části kultury homosexuálů (Schindler 2013: 352).

To, zda nástup internetu a všech možností, které poskytuje, zánik této tradiční kultury skutečně způsobil, je předmětem následující, závěrečné kapitoly.

Období poznatelné prostřednictvím spontánních výpovědí aktérů

Když se v druhé polovině devadesátých let v České republice začaly poměrně rychle rozšiřovat možnosti připojení k internetu a znalost jeho používání, mělo to na celou společnost dosti zásadní vliv, a na gay komunitu vliv vpravdě převratný. Za dva mezníky lze v tomto ohledu považovat začátek roku 1996, kdy byla spuštěna první česká webová stránka s LGBT tematikou (Seidl a kol. 2012: 385), a začátek roku 2006, kdy byl spuštěn seznamovací web *iboys.cz* (Buchta 2013: 48). V desetiletém rozmezí, které tyto dva body dělily, se mladší, střední

i starší generace gayů naučily hledat partnery (životní i sexuální) do značné míry právě prostřednictvím různých seznamovacích serverů, z nichž lze v přediboysové době jmenovat například všeobecné (tj. nikoli pouze LGBT) weby seznamka.cz či nakafe.cz, gay seznamovací web netboys.cz či chatovací weby xchat.cz a xko.cz, aniž by však užívání některé z těchto platforem v gay komunitě převládalo.²²

Server iboys.cz tuto situaci na poli internetového seznamování mužů, kteří hledají intimitu s muži, zcela překreslil a brzy si vydobyl zcela dominantní postavení.²³ A protože od počátku bylo jedním z hlavních rysů zdejších uživatelských profilů to, že zde lidé mohou jednak zaškrtáním předpřipravených kategorií, avšak zároveň také v libovolných vlastních formulacích napsat, co mají rádi a co hledají, začalo se pozorovateli, který zde byl delší dobu aktivní, jevit, že obliba intimních kontaktů mezi muži na veřejných toaletách nejenže zcela nevymizela, ba naopak, že se mezi uživateli tohoto serveru zvolna rozšiřuje.²⁴

V roce 2015, kdy už jsem na serveru iboys.cz přibližně tři roky aktivní nebyl, jsem při přípravě přednášky v rámci Měsíce queer historie provedl na tomto serveru rešerši a jako ilustrativní příklad jsem našel profil uživatele, který si zvolil přezdívku „toiletfun“. Dnes je tento profil stále aktivní, třebaže uživatel se na server naposledy přihlásil v prosinci 2017 (Toiletfun 2019). Jde o (podle vlastních údajů) dnes 31letého bisexuálního muže z Prahy²⁵ a textová část profilu je formulována takto:

²² Autorovy aktérské vzpomínky.

²³ Po šesti letech existence na něm bylo evidováno přes 70 000 uživatelských profilů (Buchta 2013: 48), po třinácti letech existence pak přes 140 000 (poslední náhled: 27. 4. 2019).

²⁴ Opět autorova aktérská vzpomínka.

²⁵ Na tomto místě je třeba zvážit etický aspekt tohoto výzkumu. Může vyvstat otázka, nakolik je přípustné uvádět virtuální identitu jednotlivých aktérů, s jejichž výpovědi zde pracuji, případně zda lze vůbec přebírat přesné citace z internetu, podle kterých by virtuální identita jejich autorů mohla být snadno odhalena. Riziko by zde spočívalo v tom, že v budoucnu mohou tito aktéři na svých profilech na příslušných serverech, které jejich reálnou identitu v současné době (jaro 2019) neprozrazují, například zveřejnit svou civilní fotografii, čímž by reálná identita odhalena byla. Podle mého názoru, který se opírá o mou aktérskou zkušenost s těmito platformami (viz výše v poznámkách i hlavním textu), je ovšem takovéto riziko mizivé, neboť uživatelé, kteří si nepřejí být identifikovatelní svou reálnou totožností, si to, aby na profilech určených k vyhledávání sexuálních kontaktů nebylo lze jejich skutečnou identitu rozpoznat, pečlivě hlídají (není výjimkou, že týž uživatel má na témže serveru jeden či více takovýchto profilů „erotických“ a vedle toho paralelně i jiný profil, kde se prezentuje bez erotických motivů s vlastní tváří). Pro uživatele je jednodušší si vytvořit nový profil než transformovat „erotický“ profil na „civilní“. Oproti tomuto riziku budoucí možné identifikace aktérů, které považuji za skutečně nepatrné, však stojí silná hodnota transparentnosti vědecké práce, která zahrnuje také požadavek na ověřitelnost pramenů. Z toho důvodu považuji za nutné uvést vždy alespoň rámcovou indikaci toho, kde lze analyzované výpovědi dohledat.

miluju takovyhle akce: <http://www.redtube.com/701886>²⁶

Furt se mě někdo ptá, jak to na těch wc chodí. Tady je to v pár bodech:

- přijdete na wc a stoupnete si k mušli
- děláte, že chčijete a během toho se koukáte kolem sebe
- když někdo stojí také dlouho jako vy, je jasné, proč tam je
- když jsou vzájemný sympatie, ukážete si je navzájem v erekci
- pak už se jen většinou přiblížíte, honíte... a když je to fajn, jdete vše potřebný dodělat do kabinky.
- někdy je třeba na akci počkat (i desítky minut)

jsem vers, ale spíš aktiv. miluju mrdání krásných zadků na wc :) není to ale smysl máho života. mám svý koničky, rád cvičím a koukám na filmy (Toiletfun 2019).

Tato spontánní aktérská výpověď a její provázanost s odkazem na „vzorový“ audiovizuální obsah ilustruje několik věcí – v první řadě to, že intimita mezi muži na veřejných toaletách přetrvává jako živoucí sociálně-sexuální praxe dodneška a že samotné sexuální chování, k němuž zde dochází, je v zásadě atemporální. Vedle toho z Toiletfunova textu vysvítá, že pro některé muže jde o zřetelně uvědomělou sexuální zálibu, a to takovou, která se řídí jistými sdílenými kódy chování a vzbuzuje zvědavou pozornost u ostatních, kteří iniciaci do její praxe zatím nezažili. Jako teoretickou – a potenciálně lákavou – možnost ji však uživatelé internetových platforem pro gaye znají.

To je dáno jak tím, že v tomto ohledu existuje poptávka a nabídka na seznamovacích webech pro gaye, tak tím, že audiovizuální reprezentace této praxe funguje jako jedno z řady topoi na gay pornografických webech, a také tím, že jako téma je často přítomna na gay webech diskusních. Zde lze nalézt pozoruhodný materiál na serveru nakluky.cz, kde je v současné době registrováno téměř 65 000 uživatelských profilů.²⁷ Uživatelé zde mohou založit v sekci „Poradna“ jakékoli nové „téma“, tj. v podstatě napsat jakoukoli otázku či jinou formu výpovědi, na kterou pak ostatní uživatelé mohou reagovat. Sekce „Poradna“ je rozdělena do jedenácti kategorií, z nichž například v kategorii „Masturbace,“ pro naše téma nejpodstatnější,²⁸ dochází každý měsíc k diskusní aktivitě v několika

²⁶ Odkaz na přibližně 15minutové video na pornografickém serveru redtube.com, kde je skrytou kamerou zachyceno dění na veřejných toaletách v obchodním centru (bez bližší datace a lokace).

²⁷ Poslední náhled 28. dubna 2019.

²⁸ V ostatních deseti kategoriích se diskusní „témata“, která by se nějak vztahovala k intimním kontaktům na veřejných toaletách, vyskytují pouze v kategorii „Orální sex“, kde je sporadicky debatováno na téma *glory holes* (viz výše pozn. č. 5).

desítkách nově založených nebo již starších témat. Podíváme-li se na témata, v nichž bylo v této kategorii diskutováno za první čtyři měsíce roku 2019, shledáme, že jich je 49 a z toho pět se týká společné masturbace na veřejných toaletách.²⁹ V roce 2018 bylo v této kategorii diskutováno v 84 tématech (v nichž již nebylo pokračováno v roce 2019) a z nich se předmětu této studie týká devět.³⁰

Z těchto diskusí je nejvíce příspěvků (84) v tématu „Honění v OC Palladium“,³¹ které bylo založeno v roce 2014. Stejně jako v ostatních diskusích na toto téma na tomto serveru se zde střetává perspektiva „insiderů“, tedy těch uživatelů, kteří se této sociálně-sexuální praxe aktivně účastní, a outsiderů, kteří se sice identifikují jako gayové nebo bisexuálové, ale intimitu s muži na veřejných toaletách nevyhledávají – zde k ní však vyjadřují nějaký postoj. Reakce této druhé skupiny mohou svědčit o znechucení,³² odsudcích (anonymita, narušení skutečného účelu zařízení),³³ pocitu mravní nadřazenosti³⁴ i šoku,³⁵ ale také zvědavosti³⁶ či o explicitně verbalizované touze se do této praxe iniciovat.³⁷ Insideri zde pak přispívají výslovnými návrhy na sraz tohoto typu³⁸ či obhajobou a chválou této sociálně-sexuální praxe, která ukazuje na to, že její adepti na ní oceňují především vzrušení a adrenalin, vyvolané (polo)veřejností sexuálního chování a napětím,

²⁹ Stav ke dni 28. dubna 2019. Veřejných toalet se týkají témata „Honění na wc v plavečáku,“ „Palladium,“ „Wc Aupark Košice,“ „Honění v Palladiu na WC,“ „Honění v OC Palladium.“

³⁰ Jde o témata „Honění na WC Palladium...,“ „Honění v Letňanech,“ „Veřejné záchody,“ „Brno – OC Vaňkova – honění na wc,“ „Kde se chodí nejvíc masturbovat na wc?,“ „Honeni na wc Atrium Pardubice,“ „Olomouc hlavní nádraží WC,“ „Je normální, že mě vzrušuje masturbace před ostatními na WC?,“ „Veřejné toalety.“

³¹ <https://www.nakluky.cz/poradna/tema/5994-honeni-v-oc-palladium/> (poslední náhled 28. dubna 2019). Diskusní příspěvky citované v následujících poznámkách pod čarou pocházejí z této diskuse; typologicky jim však odpovídají také příspěvky ze všech ostatních diskusí na toto téma na tomto serveru.

³² Např.: „Dejte mi jeden dobrej důvod honit v OC atd vždyť je to nechutný twl lidi vzpamatujte se.“

³³ Např.: „Pánové, nechci nikoho odsuzovat, ale honit si někde na záchodcích, to je teda úroveň... Já jsem si byl v Palladiu párkrát opravdu jen odskočit a to jsem netušil, co se to tam taky může dít... Sex je krásný, ale není hezčí někde v posteli, ve sprše nebo v přírodě s někým, ke komu něco cítíte? Nebo je vážně ten anonymní sex tak vzrušující? Divím se... Ale říká se proti gustu žádný dšputát, tak si to užijte jak je libo :-“

³⁴ Např.: „Lízání p***le neznámému člověku na zaflusanejch hajzlech s radostí přenechám tobě, já mám partnera...“

³⁵ Např.: „Já mám teda fakt malou fantazii, ale v životě mě nenapadlo na veřejným wc honit (sebe). Na to je snad nejlepší mít soukromí doma. Jak na to tak koukám, tak se sem už asi nevrátím, protože některý věci je asi fakt lepší nevědět.“

³⁶ Např.: „Zajímavé...nikdy jsem to nezkusil, ale proč ne ...akorád nevím kam se vydat, že by to byla jistota...nechám si poradit.“

³⁷ Např.: „Chtel bych to zkusit pujde nekdo semnou odpovedi do vzkazu díky.“

³⁸ Např.: „My tam jdeme s kamosema dnes v 19:00h, do -2. patra pohonit :)“

kteří vyplývá z toho, že nikdy není zcela jisté, zda ostatní přítomní toto předporozumění sdílejí – a velmi pozitivními pocity, pakliže se ukáže, že sdílejí.³⁹ Zajímavostí může být, že jeden z uživatelů (který se deklaruje jako 68letý) zde připomněl Rudého ďábla a jeden další uvedl odkaz na „jednu kapitolu“ (Schindler 2013) „v týhle dost zajímavý knize“ (Himl – Seidl – Schindler 2013).

Při hledání výpovědí, které by nebyly učiněny v kontextu debaty mezi insidery a outsidersy, kde jde o zaujímání stanoviska k této praxi (ano, anebo ne – a proč?), nýbrž které by odrážely již její reálné fungování, jsem v roce 2015 narazil na seznamovací server pervers.cz, který se v tomto ohledu ukázal jako neocenitelný pramen antropologického poznání. Stejně jako ostatní servery citované v této studii funguje na bázi uživatelských profilů. Nejde o server zaměřený primárně na gaye, nýbrž na všechny uživatele, kteří mají v oblibě sexuální praktiky v nějakém ohledu netradiční. Také zde lze vedle přímého soukromého kontaktu mezi jednotlivými uživateli komunikovat v rámci veřejně viditelných diskusí na různě definovaná témata. A také zde – a v míře nesrovnatelně větší než u předchozího serveru – jsou tematizovány intimní kontakty mezi návštěvníky veřejných toalet. Zdá se dokonce, že místnost „Honění a kuřba na WC v Praze“ (dále jen HKWCP) je se svými 33 000 příspěvky nejfrekventovanější diskusní místností celého serveru.⁴⁰ Nejstarší pochází z 1. ledna 2013, a průměrně zde tedy za celou dobu existence místnosti přibývá přes 14 příspěvků denně (přibližně stejný průměr vychází i za dosud uplynulou část roku 2019).

Pokud bychom spatřovali korelaci mezi četností příspěvků v různě tematicky definovaných diskusích na tomto serveru a intenzitou sociálně-sexuálních praxí, k nimž svými názvy odkazují, vyplývalo by z toho, že ze všech klasických typů homosexuálních holand se provoz dodnes zachoval v nejsilnější míře právě na veřejných toaletách:⁴¹ diskuse odkazující k holandám typu „park“ či spíše „křovinatá plocha ve městě“,⁴² a ještě spíše pak k holandám typu „lázně, bazén,

³⁹ Např.: „Často se tam zastavím. Fascinuje mě, že chlápci do kterých bych to na první pohled rozhodně netipoval, přijdou k pisoáru, vymocí se a když vidí že se kolem honí, pomalu se jim postaví vocasy a začnou taky. :-) A že to jsou kolikrát klády jak hrom!“

⁴⁰ Dne 28. dubna 2019 v 17.00 zde bylo evidováno 33 021 příspěvků. V místnosti „Videokabiny Brno Plotní 27“ bylo sice k tomuto časovému bodu 40 398 příspěvků, avšak ty pocházejí toliko od jednoho uživatele (patrně samotného provozovatele dotčeného podniku) – nelze ji tak považovat za autentickou diskusní či kontaktní platformu, ale spíše za platformu reklamní.

⁴¹ Tento závěr by platil jak pro Prahu, tak minimálně také pro Ostravu (diskuse „Ostrava – Karolína“ (obchodní centrum v Ostravě): 2280 příspěvků, první z 30. 7. 2013). Stav k 2. 5. 2019.

⁴² Např. diskuse „Honění Praha, venku, příroda..“: 6475 příspěvků (první 31. 10. 2013), „Gay holanda Praha Letná“: 1966 příspěvků (první 17. 4. 2014), „Brno – gay holanda za Tescem“: 2609 příspěvků (první 15. 1. 2013), „V přírodě Ostrava“: 1896 příspěvků (první 1. 1. 2013). Stav k 2. 5. 2019.

plovárna⁴³ obsahují o jeden až dva řády méně příspěvků než tato dominantní diskuse zaměřená na pražská WC. Zda taková korelace platí, je ovšem velkou otázkou. Stejně tak je možné, že tento typ sociability dnes pouze nejméně svádí k verbalizaci na diskusním fóru. V obou případech je však důležité ptát se, proč. Již při prvním vhledu do diskuse HKWCP lze navíc říci, že někteří uživatelé ji využívají ani ne tak k verbalizování touhy po intimním styku na toaletách, jako obecně k nalezení sexuálního partnera – tito uživatelé využívají tuto nejfrekvencovanější místnost zaměřenou na čisté homosexuální praxi spíše pro její vysokou sledovanost než pro její konkrétní deklarované zaměření.

Totéž lze však říci i o ostatních diskusích citovaných v poznámkách k předchozímu odstavci, a proto se domnívám, že jistá míra korelace zde platí. Otázku by bylo možno formulovat také tak, zda velké množství příspěvků v diskusi HKWCP a jejich autorů, které by umožňovalo usuzovat na reálnou frekvencovanost těchto sociálně-sexuálních praxí, není spíše optický klam: zda totiž nepřispívá pod množstvím různých virtuálních identit pouze drobný okruh stále týchž osob a zda není možné, že jejich příspěvky nijak neodkazují k realitě. Ani to se mi však nezdá pravděpodobné – komunikační funkce těchto příspěvků je v převážné většině případů konativní, uživatelé sem něco píší za tím účelem, aby jiné uživatele vybudili či motivovali k nějakému jednání, a to, že se sem přispívá kontinuálně každodenně přes šest let, považují za indikaci toho, že se uživatelům v praxi daří těchto záměrů prostřednictvím této platformy dosahovat. Považuji za prakticky vyloučené, že by někomu stálo za to udržovat přes šest let nesmírně rozsáhlou fiktivní imitaci početného komunikačního společenství a každodenního reálného dění, které by ve skutečnosti neexistovalo.

Třebaže server pervers.cz nabízí dostatek materiálu k poznání sexuálního života po celé České republice, v následující analýze se zaměřím pouze na Prahu, resp. na diskusi HKWCP. V roce 2015 jsem při přípravě výše uvedené přednášky pro Měsíc queer historie zjistil přibližně dvacet lokalit zmíněných v diskusi za první měsíc a půl roku 2015 opakovaně, kde k intimním kontaktům mezi návštěvníky veřejných toalet dochází. Jednoznačně nejčastěji mezi nimi bylo uváděno OC Palladium, často zmiňované ve dvojici s OD Kotva. Revizní analýza za období měsíce dubna roku 2019 tento inventář téměř beze zbytku potvrzuje a umožnila přidat ještě přibližně deset dalších lokalit. Lze říci, že

⁴³ Např. diskuse „Praha sauny, páry“: 2477 příspěvků (první 16. 4. 2014), „Bazény Praha“: 1409 příspěvků (první 6. 11. 2013), „Lužánky Brno“ (diskuse zahrnuje příspěvky jak k parku, tak k bazénu a pustině za bazénem): 827 (první 11. 2. 2013), „Sareza Čapkárna + Poruba“ (vodní ráj v Ostravě): 1995 příspěvků (první 16. 11. 2013). Stav k 2. 5. 2019.

tato sociálně-sexuální praxe žije v podstatě po celém území hlavního města Prahy – a že stejně jako v roce 2015 zcela dominantní postavení zaujímají toalety v suterénu OC Palladium na náměstí Republiky (nyní již bez takového akcentu na OD Kotva), kterému nyní co do frekventovanosti sekundují OC Nový Smíchov a Národní technická knihovna v Dejvicích.

Pokud jde o obsah „diskusních“ příspěvků, vyjdu opět ze své analýzy z roku 2015, neboť pakliže v roce 2019 bylo sice lze přidat některé nové lokality, diskursivní vzorce těchto krátkých textů zůstávají v roce 2019 zcela stejné jako v roce 2015. Z některých příspěvků lze poznat dílčí aspekty praktického chodu sociálně-sexuální praxe na veřejných toaletách – většinou v kontextu hodnocení některých konkrétních toalet v opozici k jiným („Kdo by šel dnes pohonit na OC Šestka ? Lze krásně sledovat přes kabinky mušle a zároveň klid na honění ;) po 16:00“; „Je vždycky ve florentinu v kabinkách taková tma?“; Tak jsem se odhodlal a zkusil jsem to na Floře... Chlapi jak to tam děláte? Ty dírky jsou tam naprosto miniaturní a skoro nic přes ni není vidět. Navíc je tam hrozná frekvence a jdou vidět nohy na spodu kabinky. To si nikdo nevšimne, že v kabině jsou dva páry nohou? Za mě je Flora naprosto na houby! Vedle akorát někdo byl, ale nebylo nic vidět...“).

Typické je navrhování přesného času setkání, velmi často velmi brzy, někdy dokonce „v přímém přenosu“ („Přicházím na úplně dolní WC na Flóře, přidá se někdo?“).⁴⁴ V případě pouze rámcově udaných prostorů (např. celé obchodní centrum bez specifikace konkrétních toalet) uživatelé někdy uvádějí, že přesné zkontaktování na místě proběhne pomocí geosociální sítě Grindr. Velmi často formulují nějaké požadavky na ty, s kým by rádi na toaletách nějaký pohlavní akt realizovali – jednak vzhledové, a jednak (mnohem častěji) věkové („Dneska někdo do 30ti mladší s velkým? EDEN ???? nebo Palladko ale pojdte se domluvit přes zprávy ... nemám rád když se tam naválí ti staří dědkové ...brrr“).⁴⁵ Některé příspěvky jsou v tomto smyslu formulovány dosti striktně („Palladium v -2? Jen po domluvě. V 9:00, kdo by chtel vykourit? Jen do 25 let“), kdy uživatelé předem přijímají taková opatření, aby na dané místo v daný čas kanalizovali primárně takové ostatní uživatele, kteří by vyhovovali jejich požadavkům.

⁴⁴ Ojedinele se objevují také propracovanější „itineráře“, které se ve své podstatě neliší od okruhů popsanych Franzem Schindlerem (odhlédneme-li od plánovitosti): „16:15 letiste smirovani pres kabinky, 16:45 OC sestka smirovani, 17:30 OC Palladium/OD Kotva? Prida se nekdo do 24 let?“.

⁴⁵ Hrůza z „dědků“ je v diskusi HKWCP všudypřítomná také v roce 2019. Oproti situaci před čtyřmi lety se mi zde nyní nepodařilo najít příspěvek, kde by naopak někdo kontakt se starším mužem hledal primárně.

Z 18. dubna 2019 pochází tento příspěvek:

Jen bych rád ke veřejšku připodotkl, že jestli v Palladku budou mušle kolem mne furt chodit okupovat vlezlí dědci, budu od nich vyžadovat proplacení parkovného. Dobře víte, že nemám potřebu se schovávat, ale to neznamená, že mám nějaké potěšení z toho, když mne obklopi pacienti LDN! (-;

Tento příspěvek signalizuje, že se zde setkává jakési společenství, které je na sebe již do jisté míry zvyklé – a že minimálně někteří jeho příslušníci tuto diskusi čtou. Ta potom může fungovat jako jakási organizační nástěnka, na níž lze verbalizovat složitější sdělení, která by *in situ* působila nepatřičně (vzpo-meňme, že na záchodech se nemluví).

Ex post je zde však psána i řada jiných příspěvků, které taktéž velmi zajímavě odrážejí již proběhlé reálné děje – a ukazují, že diskuse HKWCP není jen souborem přání, ale že tato přání velmi často také docházejí praktické realizace. Často jde o zpětné doptávání kontaktu na sexuální partnery, kdy při osobním styku byla zachována anonymita, ale později se zrodilo přání ji přece jen prolomit („Zdravim, neni tady ten honic, ktery dnes pekne honil v palladiu v -2 cca kolem 17:15-17:30 (to jsem odchazel). Byl jsi u 3. musle zprava. A mel jsi hnedy kabat myslim. Byl bych rad, kdyz bys napsal.“). Též se však vyskytují varování před uživateli, kteří v praxi nesplňují charakteristiky, kterými se vykazují ve webové prezentaci („Chlapec1313 je fake :) prisel 50 chlap jak bezdak“).

Uvedme nakonec, než přejdeme k závěrečné diskusi, následující sekvenci tří příspěvků jednoho uživatele z 8. března 2019:

(17.56:) 19:00 eden? aktiv na mrd na hajzlu nahore u jidla? gummy gel mam

(18.34:) 19:00 eden na mrd na hejzlu horni patro? nejakej aktiv? ja cerny vansky, svetly rifle, zelena bunda,bila ksiltka, cernej batoh

(21.32:) je tady borec co me prstl v 19:45 u vykupu lahvi v edenu, pak me zatahl vedle na wc a dost dobre v kabine ojel??

Příběh tohoto pátečního večera, jak jej prožil tento uživatel a jak jej můžeme z těchto tří rudimentárních vzkazů poznat, je podle mého názoru pro dnešní povahu intimních kontaktů mezi muži na veřejných toaletách symptomatický a otevírá cestu k odpovědi na otázku, jaké faktory stojí za přežitím této archaické sociálně-sexuální praxe do nynější doby a za její současnou vitalitou.

Závěr

Michal Buchta ve své práci zajímavě spatřuje strukturální podobnost mezi „starou“ homosexuální sociabilitou na veřejných toaletách a seznamováním přes internet:

Páchnoucí prostředí toalet nahradilo pohodlí domova, první oslovení již neprobíhá očním kontaktem, ale odesláním chatové zprávy, tělesné dispozice již nejsou prezentovány v situacích tváří v tvář, nýbrž skrze výměnu fotografií. Chování typické pro skrytá zákoutí veřejných záchodků nevymizelo, ale našlo si nové prostředí, kde s určitými obměnami funguje dodnes (Buchta 2013: 48).

Buchta v této úvaze vychází z představy lineárního vývoje, kdy toalety jako platforma k seznámení stojí na „nižším“ vývojovém stupni a internetová seznamka na „vyšším.“ Tato úvaha vychází z toho, že internet nabídl gayům a bisexuálům vítanou možnost, jak se z této sociálně-sexuální praxe, na kterou byli předtím z relativního nedostatku jiných možností víceméně zvyklí, vymanit. Z toho, co lze zjistit studiem diskuse HKWCP, vyplývá, že tuto logiku lze ovšem také otočit. Lze mít za to, že dnešní generace gay a bisexuálních mužů ve věku přibližně do čtyřiceti let poznala jako primární možnost seznamování právě internet a teprve postupně začala hledat jiné možnosti, jak s někým přijít do styku.

Z této věkové kohorty se přispěvatelé diskuse HKWCP rekrutují nejvíce. Jde o muže, kteří umí používat internet a znají všechny jeho možnosti, a kdyby si chtěli domluvit sexuální kontakt v soukromí, mimo veřejný prostor, je to zcela v jejich možnostech. Z nějakého důvodu je však přitahuje (také) tato forma sociability – může jít buď o pozitivní motivaci (vzrušení, adrenalin, pozitivní pocit ze sdílení skrytého předporozumění s někým, „do koho by to člověk neřekl“ apod.), či negativní (soukromý prostor není k dispozici, neboť v bytě může např. být manželka nebo stálý partner; stálé „vysedávání“ na iboys či jiných seznamkách se může časem omrzet). Oproti situaci v období komunistického režimu, jak ji popsali autoři, kteří prováděli orálněhistorické výzkumy, tak nyní nejde o první bránu do homosexuální subkultury, ale spíše v pořadí až další možnost, jak se zde socializovat. Oproti období první poloviny 20. století pak lze konstatovat ten rozdíl, že tyto styky bývají bezplatné a nejsou předmětem obchodní směny. Zároveň však můžeme pozorovat jistou paralelu s dvacátými lety 20. století v tom, že tehdy i nyní po Praze vyrostla poměrně hustá síť veřejných toalet nových (tehdy v samostatných stavbičkách, dnes v rámci obchodních center),

kteří přinejmenším v prvních letech nemusely a nemusí působit zanedbaně, a hygienický faktor tak nemusel a nemusí být těmto kontaktům na překážku.

Klíčový rys, kterého je třeba si v diskusi HKWCP povšimnout především, je podle mého názoru ono zpětné doptávání kontaktu. Aniž by totiž vymizelo „tradiční“ či „archaické“ užití tohoto sociálně-sexuálního vzorce (naprostá náhoda, anonymita, rychlé vykonání a odchod),⁴⁶ umožnily moderní komunikační platformy zároveň užití nové, kdy intimní kontakt na veřejných toaletách funguje jako jakási „reálná“ extenze internetového seznamování, s nímž je těsně provázán a na němž je závislý. Tato nová, před jednou či dvěma dekádami ještě nemyslitelná forma má strukturálně vsutku více společného s internetovou seznamkou než se sociabilitou veřejných toalet „archaického“ typu – jde zde především o onen princip připravenosti a řízenosti oproti principu náhodnosti, respektive o jistou oscilaci mezi nimi, a ostatně také o ostych navázat osobní kontakt přímo na místě, přestože mezi aktéry již došlo ke kontaktu pohlavnímu. Jako by se v podstatě jednalo o klasické navazování kontaktu internetovou cestou, které je však v jedné fázi přerušeno „reálným“ intimním stykem, a posléze ovšem opět pokračuje elektronickou formou. A jako kdyby toto „reálné“ intermezzo mělo tu funkci, že jednak přinese kýžené sexuální uspokojení, avšak jednak také přílišnou řízenost a očekávatelnost seznamování po internetu přece jen nařadí jistou dávkou vítané „adrenalinové“ náhodnosti.

Tato nová forma, která na veřejné toalety přivedla nové generace mužů hledajících sex s jinými muži, zároveň způsobila, že tam za tímto účelem dochází obecně více lidí celkem, což v jakési dialektické syntéze zabránilo v zániku i „archaickému“ modu této sociálně-sexuální praxe. Závěrem lze tedy říci, že předpověď Franze Schindlera se nenaplnila: internet nezpůsobil zánik této tradiční části kultury homosexuálů, nýbrž ji učinil přitažlivou pro další generace, a tím patrně zachránil do budoucna.

Jan Seidl je historik a překladatel. Působí jako odborný asistent na Ústavu románských jazyků a literatur Filozofické fakulty MU, kde se věnuje výuce překladatelství francouzského jazyka. Těžiště jeho badatelského zájmu však spadá do oblasti historie a historické antropologie, kdy se zabývá dějinami perzekuce, emancipace a každodennosti homosexuality v českých zemích. Kontakt: jan.seidl@mail.muni.cz

⁴⁶ To, že ne všichni muži, kteří se na veřejných toaletách intimně kontaktují s jinými, sem docházejí na základě předchozího oznámení nebo nabídky na internetu, ale prostě „naslepo“, je zřejmé.

Prameny

Archivní fondy a sbírky

Národní archiv Praha, fond Policejní ředitelství Praha II – Všeobecná spisovna – 1931–1940.

Společnost pro queer paměť, archiv, fond č. 5.

Společnost pro queer paměť, podsbírka orální historie, přepis M-001-100.

Státní oblastní archiv Praha, fond Krajský soud trestní Praha.

Webová diskusní fóra a seznamovací weby

Honění a kuřba na WC v Praze. <http://www.pervers.cz/diskuse/akce-srazy-vymeny/210781-honeni-a-kurba-na-wc-v-praze> (poslední náhled 2. května 2019).

Honění v OC Palladium. www.nakluky.cz/poradna/tema/5994-honeni-v-oc-palladium/ (poslední náhled 28. dubna 2019).

Toiletfun. 2019. *Fun*. www.iboys.cz/toiletfun (poslední náhled 28. dubna 2019).

Tištěné prameny

JJB. 1989. „Inzerát na veřejném záchodku?“ *Informační servis* 1, 1989, 28: 6.

Vávra, Vl[adimír]. 1934. „Od konsolidace k novým úkolům.“ *Nový hlas* 3, 1934, 2: 20–21.

Staněk, Luboš. 2003. *Vyprávění o figurkách, lidech a lidičkách z města Brna*. Moravské Knínice: Vigneta Print.

Použitá literatura

Buchta, Michal. 2013. *Změna v mechanismu formování sebe-identity homosexuálů na základě společenskokulturní proměny české společnosti po roce 1989*. Rkp. diplomové práce. Brno: Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně.

Healey, Dan. 2001. *Homosexual Desire in Revolutionary Russia. The Regulation of Sexual and Gender Dissent*. Chicago – London: University of Chicago Press.

Chauncey, George. 1994. *Gay New York. Gender, Urban Culture, and the Making of the Gay Male World 1890–1940*. New York: Basic Books.

Ginzburg, Carlo. 2005. „Inkvizitor jakožto antropolog.“ *Kuděj* 7, 2005, 1–2: 39–48.

Jásek, Jaroslav. 2013. *Veřejná místa pro intimní chvílky. Proměny pražských veřejných záchodků*. Praha: Archiv hlavního města Prahy + Scriptorium.

Kloidová, Petra. 2014. *Identita a strategie chování homosexuálních mužů v Československu v období komunistického režimu*. Rkp. diplomové práce. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze.

Miřáček, Radek. 2009. *Proces coming outu u homosexuálních mužů v Československu před rokem 1989. Kvalitativní výzkum pomocí metody orální historie*. Rkp. bakalářské práce. Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze.

Nedbálková, Kateřina. 2003. „Proměny veřejného prostoru gay a lesbické subkultury.“ Pp. 73–90 in Csaba Szaló – Igor Nosál (eds.): *Mozaika v re-konstrukci*. Brno: Masarykova univerzita.

- Nozar, Lukáš. 2013. „Diskriminace, trestní stíhání a tolerance homosexuality na příkladu plzeňských afér z roku 1932.“ Pp. 109–173 in Pavel Himl – Jan Seidl – Franz Schindler (eds.): „*Miluji tvory svého pohlaví.*“ *Homosexualita v dějinách a společnosti českých zemí*. Praha: Argo.
- Radziszewski, Karol. 2014. „Interview with Jana Kociánová by Karol Radziszewski.“ *Fagazine* 9, 2014: 54–60.
- Révenin, Régis. 2005. *Homosexualité et prostitution masculines à Paris. 1870–1918*. Paris: L'Harmattan.
- Seidl, Jan a kol. 2012. *Od žaláře k oltáři. Emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. Brno: Host.
- Seidl, Jan. 2013. „Křížácké tažení, či ostrov relativního bezpečí? Perzekuce homosexuality v Protektorátu Čechy a Morava.“ Pp. 207–269 in Pavel Himl – Jan Seidl – Franz Schindler (eds.): „*Miluji tvory svého pohlaví.*“ *Homosexualita v dějinách a společnosti českých zemí*. Praha: Argo: 207–269.
- Seidl, Jan – Weiniger, Ruth Jochanan – Zikmund-Lender, Ladislav – Nozar, Lukáš. 2014. *Teplá Praha. Průvodce po queer historii hlavního města 1380–2000*. Brno: Černé pole.
- Schindler, Franz. 2013. „Život homosexuálních mužů za socialismu.“ Pp. 271–386 in Pavel Himl – Jan Seidl – Franz Schindler (eds.): „*Miluji tvory svého pohlaví.*“ *Homosexualita v dějinách a společnosti českých zemí*. Praha: Argo.
- Sokolová, Věra. 2012. „Skládání duhové mozaiky. Česká sexuologie a ‚gay‘ a ‚lesbická‘ orální historie v komunistickém Československu.“ *Gender, rovné příležitosti, výzkum* 13, 2012, 2: 28–39.
- Sokolová, Věra. 2015. „Duhový život pod rudou hvězdou: státní přístup k homosexualitě a neheterosexuální životy v normalizačním Československu.“ Pp. 243–285 in Hana Havelková – Libora Oates-Indruchová (eds.): *Vyvláštěný hlas: proměny genderové kultury české společnosti v letech 1948–1989*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).